

5. GESTIÓ DELS RESIDUS I EMISSIONS DE GEH

Document de treball

DIAGNOSI

Coneixement

Generalment bo pel que fa als residus domèstics / urbans. Pel que fa a la resta de residus i d'emissions contaminants, la qualitat, fiabilitat i accessibilitat de la informació és variable, segons els àmbits. La informació més escassa i opaca és la relacionada amb les emissions / fuites i residus radioactius, seguida de les dejeccions ramaderes.

El Comte de Fluxos de Materials i l'Inventari d'emissions a l'atmosfera i d'embornals de CO₂, entre altres, són eines bàsiques per a la presa de decisions polítiques per millorar l'ús eficient dels recursos naturals, prevenir i gestionar millor els residus.

Hi ha nombrosos organismes i entitats que compilen i generen coneixement sobre fluxos de materials, residus i emissions contaminants, entre els quals: l'Agència de residus de Catalunya (ARC), el [Departament de Territori i Sostenibilitat](#), l'Oficina Catalana de Canvi Climàtic (OCCC), el Comitè d'Experts sobre el Canvi Climàtic, l'Institut de Tecnologia de la Construcció, [IDESCAT](#), ACA, l'Observatori de la Fiscalitat dels Residus, etc.

Estat i tendències

La quantitat i diversitat de residus (inclosos els tòxics i perillosos) ha augmentat en gran mesura, en paral·lel amb el creixement econòmic i demogràfic de les darreres dècades, i la tendència actual és de continu creixement. Com a conseqüència, la majoria de persones tenim desenes de substàncies tòxiques al cos (plaguicides organoclorats (DDT inclòs); antibacterians; PCBs; retardants de flama bromats; ftalats; o compostos perfluorats (PFOS), entre d'altres) les interaccions dels quals entre si i amb altres contaminants de l'aire, aigua o aliments, són desconegudes, tot i que hi ha consens de que constitueixen un determinat risc per a la salut, i que poden tenir relació amb l'augment de diferents malalties, incloses les degeneratives.

La tendència dels darrers 7 anys és a l'augment de la quantitat (relativa i absoluta) i la toxicitat dels residus urbans. El 2019 es van generar uns 4 Mt de residus municipals (1,4 k/hab/dia, superior a la mitjana de la UE i espanyola) L'aparició de més i més diversos envasos, de productes mixtos o amb components tòxics, la proliferació de béns de vida més curta i de noves fraccions dels residus ha generat una quantitat d'escombraries creixent, més heterogènia i problemàtica. Els residus urbans recollits (2019) van anar a valorització 44,8%, a incineració 16,2%, a compostatge 10,9%, i als abocadors controlats un 21,7%.

També augmenta, des de fa 7 anys, la quantitat de residus industrials (4,2 Mt/any el 2019), inclosos els tòxics i perillosos. Un cas especialment greu és l'abocador de l'empresa Ercros al riu Ebre (Flix). Mentre funcionin els les centrals nuclears seguiran generant residus radioactius, els més perillosos i opacs de tots (la central nuclear d'Ascó fou sancionada per extraviar els seus residus radioactius el 2014) amb un risc real de que tornin haver-hi fuites radioactives.

Les dejeccions ramaderes (fems i purins) generen greus problemes de contaminació de sòls, aire (metà, amoníac,...), aigües superficials i subterrànies (les concentracions de nitrats i nitrats a les xarxes d'abastament d'aigua potable han obligat a clausurar pous en 139 municipis). L'excés de nitrats provoca el mal estat en 41% de les masses d'aigua subterrànies a Catalunya.

Els residus de la construcció, els sanitaris, els electrònics, els fangs de depuradores urbanes o industrials, etc. tenen problemàtiques específiques. Només un 25% dels residus de plàstic es recicla (sigui localment o en altres països amb menys estàndards ambientals) i un 34% s'incinera.

Els residus salins procedents dels runams de les mines de potassa són, des de fa un segle, el problema de contaminació més greu que té el Llobregat (que és potabilitzat a Sant Joan Despí per abastir l'àrea barcelonina) causat per l'empresa Ercros Industrial SA (filial d'Erkimia), un forat negre de diners per l'administració pública i incompliment permanent de la directiva de l'aigua.

Des del 1990, l'emissió de GEH han seguit una evolució creixent fins al 2005 (pic històric de 57,34 t CO²eq) i 2007, amb una disminució fins al 2013 i l'ascens fins al 2017, i una estabilització o lleuger descens des d'el 2018. El 2018 es van emetre 44 Mt CO²eq, desglossades així: sector industrial (31%), transport (29%), sector energètic (14%), agricultura i ramaderia (12%), residus (5%) i serveis (5%). En conjunt, la crema de combustibles fòssils genera el 87% d'emissions de GEH

Polítiques

Hi ha nombroses normes, plans i programes, per a diferents tipus de residus i d'emissions, entre els quals: Llei reguladora dels residus de Catalunya (Decret Legislatiu 1/2009 pel qual s'aprova el text refós de la Llei de residus); Llei 16/2017 del canvi climàtic, Decret 153/2019 de dejeccions ramaderes i Pla de gestió de dejeccions ramaderes,

Si no canvien, les tendències de generació i tractament i valorització de residus i actuals no permetran que Catalunya assoleixi les fites establertes per la UE. Pel que fa a les emissions sembla que s'assoliran els objectius per a les fonts difuses de GEH.

FITES

- Reduir gradualment la generació de tota mena de residus, tancar cicles, reutilitzar materials, eliminar l'ús de productes perillosos, etc. per tendir vers una producció mínima de residus i de baixa toxicitat per a l'any 2050.
- Reduir el consum energètic un mínim del 30% del nivell de consum actual (3,3 TEP per cap)
- Resoldre la contaminació salina del Llobregat i Cardener, fent que l'empresa minera internalitzi els costos
- Aplicar els principis de prevenció, càlcul objectiu, avaluació i efectivitat en tots els residus i emissions, tant en general com en els àmbits sectorials: transports i mobilitat, urbanisme i habitatge, alimentació, agricultura, ramaderia i pesca, gestió forestal, energia, indústria, serveis i comerç, infraestructures, turisme, etc
- Reduir les emissions de GEH al 55% l'any 2030 i al 100% l'any 2050,

ACCIONS ESTRATÈGIQUES

- Totes les accions equitatives que permetin prevenir, reduir, minimitzar o eliminar la generació de tota mena de residus, prioritzant els més perillosos i tòxics, així com les emissions contaminants de GEH, com ara: els impostos sobre les emissions GEH que estableix la llei, les taxes per generació de residus (amb recollida a les empreses, domicilis, etc), el sistema de dipòsit, devolució i retorn d'envasos, etc.

- Totes les accions equitatives que ajudin a aconseguir un model econòmic i energètic no dependent dels combustibles fòssils ni nuclears el 2050, fomentant el desenvolupament, la difusió i la transferència de coneixements, i el finançament a les respostes al canvi climàtic, per complementar i potenciar l'eficàcia de les polítiques que promoguin de manera directa l'adaptació i la mitigació.

- Completar els instruments de comptabilització dels residus i de les emissions generades en tots els sectors de la societat (vehiculades i difuses) amb la detecció i quantificació del espectre de contaminants adient generat en els diferents processos de tractament i manipulació (GEH i contaminants amb potencials efectes sobre la salut) i còmput de les seves externalitats, en vista a establir objectius de valorització per als diferents tipus de residus i emissions.

- Aplicar urgentment els tres impostos que estableix la llei 16/2017, i completar-los amb altres mesures de fiscalitat per reduir l'emissió de GEH i destinar llur recaptació íntegra a nodrir el Fons Climàtic.

- Avançar cap a una economia circular que, des de l'àmbit local, innovi per reduir el consum de recursos naturals, perllongar el cicle de vida de les matèries i fomentar nous sistemes de producció ecològica, per mitjà de plans de reconversió per aquelles activitats que ocasionen més residus i emissions.

- Augmentar els nivells de recollida selectiva i de recuperació i reutilització de recursos, quantificant-ne els compromisos
- Millorar la informació i la comunicació sobre la destinació dels residus i les emissions contaminants, els costos, riscos, beneficis i impactes socioambientals (positius i negatius), per fomentar i encoratjar bons hàbits socials i empresarials.
- Afavorir la creació d'empreses municipals d'energia renovable i la contractació amb cooperatives d'energia renovable locals.
- Facilitar l'autoabastiment energètic d'habitatges, empreses, edificis públics i comunitats, eliminant traves econòmiques i normatives i establint incentius eficients per afavorir la producció energètica descentralitzada
- Promoure una Nova Cultura de l'Energia que prioritzi, per aquest ordre, l'estalvi, l'eficiència i la gestió de la demanda, amb polítiques i fiscalitat energètiques orientades a reduir el consum dràsticament.

REFERÈNCIES

- CADS (2014) III Informe de síntesi sobre el canvi climàtic a Catalunya. Resum per a responsables de polítiques.

Puig Ventosa, I. (2006) Polítiques locals per a la reducció dels residus municipals. Gestió local en medi ambient, 5. Fundació Pi i Sunyer – Diputació de Barcelona.

- Sindicatura de Greuges (2016) Informe sobre la contaminació causada per purins a Catalunya.

- Generalitat de Catalunya (2010) Estratègia per al desenvolupament sostenible de Catalunya 2010-26

Gorostiza, S. i Lloret, R. (2016) Rius de Sal. Una visió històrica de la salinització dels rius Llobregat i Cardener durant el segle XX

Oficina del canvi climàtic (2020) [Informe de progrés del compliment dels objectius de reducció d'emissions de gasos amb efecte d'hivernacle: Avaluació de les emissions de GEH a Catalunya, 1990-2017.](#)

Saladié, S (2017) Interpel·lació sobre el decreixement al Parlament de Catalunya

Experts consultats

Josep Maria Mallarach

Mercè Girona

Ignasi Puig Ventosa

Francesc Xavier Roca